

DRUŠTVENI I GOSPODARSKI ODNOSI HRVATSKOG SREDNJOVJEKOVLJA

Razvoj feudalizma u Hrvatskoj započeo je u 11. stoljeću. Feudalni odnosi počeli su se brže razvijati u vrijeme vladavine Arpadovića. U Slavoniji koja je bila pod jakim ugarskim utjecajem vladari su dijelili velike posjede, pa se razvilo plemstvo sastavljeno od domaćih (knezovi Babonići) i stranih velikaša. U južnoj Hrvatskoj su vladale snažne feudalne obitelji Šubići, Frankopani i drugi. Moć hrvatskih velikaša pokušali su slomiti Arpadovići osnivanjem slobodnih kraljevskih gradova. Vlast hrvatskih velikaša uspjeli su suzbiti Ludovik I. Anžuvina i Žigmund Luksemburški. Položaj seljaka nije bio jednak na hrvatskom prostoru. Na području od Drave do Gvozda u procesu feudalizacije i stvaranja velikih zemljoposjeda slobodni seljaci su pretvarani u zavisne seljake – kmetove. Seljaci koji su uspjeli sačuvati slobodu i posjed (baštinu) s vremenom su se razvili u niže plemstvo. U priobalnom području su bili razvijeni kolonatski odnosi. Koloni su bili osobno slobodni, ali nisu vlasnici zemlje već su je uzimali u zakup. Obaveze prema vlasniku zemlje su ispunjavali na temelju sklopljenog ugovora.

Kmetovi su imali obaveze prema feudalcu (naturala i radna renta), crkvi (naturalna renta), državi (porez). S razvitkom robno – novčane privrede naturalna renta zamijenjena je novčanim davanjima. Padom vrijednosti novca u 16. stoljeću feudalcu ponovo uvode naturalnu rentu i pravo prvokupa (seljaci su morali najprije feudalcu prodati višak proizvoda po cijeni koju on odredi).

Uvođenje tih obaveza i razni drugi nameti doveli su do pobuna seljaka. Hvarska buna trajala je od 1510. do 1514. godine pod vodstvom Matije Ivanića. Pučani su željeli sudjelovati u gradskoj vlasti i tražili su izjednačavanje pučana i plemića u plaćanju poreza. Pučani su 1514. godine zauzeli grad Hvar, ali je intervenirala mletačka vojska i ugušila bunu.

Najznačajnija i najveća seljačka buna u Hrvatskoj izbila je 1573. godine u Hrvatskom zagorju (na posjedima Franje Tahya), dijelovima Kranjske i Prigorja. Vođe ustanka bili su Ambroz (Matija) Gubec, Ivan Pasanec, Ilija Gregorić. Ciljevi bune bili su: zauzimanje Zagreba, ukidanje feudalnih nameta, slobodna trgovina, osnivanje vlade koja bi ubirala poreze i organizirala obranu od Turaka. U bitci kod Donje Stubice 9.2.1573. godine feudalna vojska je porazila seljake i ugušila bunu.